

nyugodt hangulata uralkodik, amin át-átsugárzik a külvilág nyomasztó valósága. Nagyon sok az önéletrajzi ihletésű írás, az író gyerekkorából (*Az ezüst vitézségi*), kamaszkorából (*Mezei illat*), gyermekéről. De mégsem önéletrajzi írások ezek, fikció mindez, szépirodalom – Tabák csupán felhasználja, novellái érdekeinek megfelelően alakítja saját életének elemeit, még hozzá sikerrel. Írói módszere hasonlít a „mágikus realizmus” követőéhez, noha ő maga semmi esetre sem tartozik közéjük. A hasonlóság abban áll, hogy novellái éppen csak annyira a valóságtól elemeltek, hogy érezhessük: parabolisztikusak.

Elbeszélései nemcsak időben, hanem stílusukat tekintve is elkülönülő egységekbe rendeződnek. *Az ezüst vitézségi* című fejezet címadó írásában például a Horthy-korszak végét és a világháború közeledtét kisgyerekként megélt író szemszövegéből láthatjuk a dolgokat. Borzasztó tragédiákat lehet így elmesélni, fájdalmasan, őszinte – gyermeki – megdöbbenéssel, ám a felesleges pátosztól és könnyes hóbörgéstől mentesen. A kisfiú érzi, hogy a mese: mese, pedig szeretné elhinni, hogy apja azért megy a Bor nevű faluba katonáskodni (puska nélkül), mert ő a bort szereti legjobban, hiszen mehetett volna Sörbe vagy Pálinkába is (*Bor; Sör; Pálinka*). Az abszurd írásokat tartalmazó rész (*Szereti ön Fuchst?*) természetesen

teljesen más, személytelen hangon íródott. A tanmesék (*Bernardo és Marcello*) vagy a realista életképek (*Az utolsó éjszaka*) megint más elbeszélői eszközöket használnak.

Érdemes akár szemelgetni is a könyvből, de mégis csak az a legjobb, ha az összes, nagyon is különböző stílusú novellát kihagyás nélkül, sorjában olvassuk. Így kaphatunk igazi képet Tabák András írói világáról – meg a történelem mindennapjairól.

CSALA BERTALAN

(Szerzői kiadás, Budapest, 2005,
408 oldal, 2000 Ft)

MIZSER ATTILA:

Szöktetés egy zsúfolt területre

Mizser Attila – a Kalligramtól megszokott igényességgel kiállított – kötetét kézbe véve és felítve rögtön szemben találjuk magunkat a műfaj kérdésével. A szerző megjelölése szerint „részregény”, vagy – ahogy az *Álljunk itt* című darabban megfogalmazza – „készetek egy részülő regényhez”. Nos, túl azon, hogy ilyen műfaj nincs (legalábbis eddig nem volt), maga a szerző sincs feltétlenül tisztában a mibenlétével. Annyi bizonyos: valamiféle fragmentumokkal van dolgunk, amelyek valaho-

gyan összefüggnek egymással, és talán valamilyen ívet rajzolnak ki a könyv mintegy százharminc oldalán.

A cselekmény (bár ilyenről tulajdonképpen nem beszélhetünk) több szálon ejti zavarba az olvasót. A kötet nyitódarabjaként elhelyezett totális félrevezetés, az *Ucsásztok banda* egy kisvárosi és kisfűlű rablóbanda kriminális tevékenységét kezdi ismertetni velünk, azzal kecsegtetve, hogy egy jó kis bűnügyi sztori olvasásába fogtunk az imént. Erre a téves előfeltevésünkre rögtön a második

darab rácafol, csakúgy, mint az ezután következők, s jól lehet az Ucsásztok-odüsszeia rendre visszatüremkedik a szöveg szálai közé, megpróbálva úgy tenni, mintha még mindig lenne esély egy jó kis izgulásra, Mizser is egyre kevésbé hiszi el magának, hogy meg akar győzni

minket erről. Lehet, hogy eleve nem is szándékozott, és az Ucsásztok-sztori csak ürügy arra, hogy bevonja az olvasót az írás folyamatába. De erről majd később.

A másik szálat Szócs (afféle főhős) és Zsófi történetei adják, melyek látszólag (vagy eleinte) külön életet élnek, és csak a könyv közepe táján (*Busz oda, Zsófi és Szócs, Szócs és Zsófi*) kezdenek szépen (ahogy maguk a szereplők is) egymásba fonódni. És van egy harmadik szál is, amely történetinek már aligha nevezhető: Mizser Attila, az író törté-

nete, tépelődései, kínlásai, miközben a másik két szál kimunkálásán fáradozik. Mizser komoly energiákat fektet abba, hogy olvasóit teljesen elidegenítse szereplőitől, és eltántorítsa őket azon szándékuktól, hogy a *Szöktetés*től a hagyományos értelemben vett irodalmi élményt várjanak. Ennek megfelelően lépten nyomon kiszól a szövegből, olyannyira, hogy lassan már nem is tekinthetjük őket kiszólásoknak, hanem a (rész)regény egyetlen valódi témájának. A kötet elején még csak arról

van szó, hogy beavtja az olvasót az írásba mint folyamatba (*Egy, Körülmények, Pagony, Eredők, Érzék a kezelésre*), oly őszintén, hogy valóban úgy érezhetjük, a szemünk láttára tűnik elő a fehér papírból a nyomdafesték. Ezzel Mizser valamelyest improvi-

zatív jelleggel ruházta fel a textust, azt az érzést keltve, hogy a könyv egyfajta kínlódo rögtönzés, irodalommal stilizált *Szabad ötletek jegyzéke*, amit néha meg-megszakítanak az olyan kereknek és valóban prózaszerűnek mutatkozó darabok, mint amilyen a *Zsófi* vagy az *Ucsásztok*-szál egyik-másik darabja. A kötet második felében azonban már szinte kizárólagossá válik az az asszociatív monológ, mondhatni poétikus önreflexió, amely kiváltja belőlünk a türelmetlenséget. Mizser folyamatosan azon rágódik/panaszodik,

hogyan milyen nehéz írni ezt regényt, ahelyett, hogy írni. Nyilván nem szándékolatlan ez a hozzáállás, és valamiképp a regény kulcsát is ebben kell keresnünk. Ugyanaz a „csöbörből vödörbe”-érzés kerít ugyanis hatalmába bennünket, amely a kötet szereplőit is jellemzi. Talán a cím is erre utal: *Szöktetés egy zsúfolt területre*.

A könyv kétségtelen erőssége a humor jól adagolt alkalmazása és a nyelv korlátlan át-, illetve újraformálása a tétova, kiúttalan, parttalan léthelyzeteken való felülkerekedés érdekében. A nyelvezet – amely a popkultúra szertelen és csapongó „rizsázására”, olykor a rapszövegek szintjéig szlengesített és ritmizált gördülésére játszik rá – már ismerős Mizser korábbi munkáiból. S noha a *Szöktetés*... feladja a leckét és alapvetően zavarba hoz, mindenképpen eredeti és friss fejleménye a húszas–harmincas éveit taposó korosztály prózáírás-művészetének.

FALVAI MÁTYÁS

(*Kalligram Kiadó, Pozsony, 2005,*
132 oldal, 1700 Ft)

LÁZÁR ZSÓFIA:

A pillangó lelke

Lázár Zsófia új szín a kortárs irodalmi palettán. Bár nevével már talál-

kozhattunk egy zenei meséskönyvben (*A varázsfuvola Wolfgang Amadeus Mozart zenéje és Emanuel Schikaneder szövegkönyve alapján*, Papirusz Duola, Budapest, 2004), valamint életmód-könyvek fordítójaként, a szépirodalom területén e novelláskötetét tekinthetjük az első igazi szárnypróbálásnak.

Manapság szinte a társadalom ellen való véték (főként értelmiségi pályákkal kapcsolatban) olyasmit mondani, hogy felismerhető a különbség nők és férfiak között, én mégis megkockáztatom, hogy valódi női alkotóval van dolgunk. Finom kézzel, árnyalt jelzésekkel, szociális érzékenységgel ábrázolja a lelkeket és életfoszlányokat – novelláinak témáit. Mindeközben kellő cinizmussal, gúnnyal mutatja be a neki nem tetsző szereplőket, és kaján rosszulindulattal lövi ki egy ágyúból X kisaszszonyt, a felszínes és üres eladónőt a semmibe, vagy fejezi ki kívánságát, hogy a rideg igazgató kiessen egy ablakon.

A történetek nem függenek össze egymással, egyfajta hangulatiság az összetartó erő. A szépen megművelt darabok, a részletek iránti figyelem, az egész művet belengő keserűdes érzelmek, a gyorsan felfejthető utalások és megérthető élethelyzetek kellemes kikapcsolódást biztosítanak az olvasónak. („Minden mondatnak veretes kis remekműnek kell lennie” – fogalmazza meg *Valóság* című novellája főhősének, a fiatal